

POLITYKA OCHRONY DZIECI I MŁODZIEŻY

W

KRAVWAWA

Ketys Capital Sp. z o.o.

Ul. Ogrodowa 58, 00-876 Warszawa

NIP: 525-251-92-47

INFORMACJE WSTĘPNE

Od 15 lutego 2024 r. wprowadzono obowiązek opracowania i wdrożenia standardów ochrony małoletnich na podstawie art. 22b i art. 22c ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1304 ze zm.).

W trosce o dobro małoletnich oraz realizując obowiązek prawny Ketys Capital Sp. z o.o. wprowadza w niniejszej Polityce **STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNIICH** mające na celu szeroko pojętą ochronę małoletnich oraz wypełnienie obowiązków prawnych.

I. REGULACJE PRAWNE NA PODSTAWIE KTÓRYCH OPRACOWANO POLITYKĘ

Niniejszą Politykę opracowano, w szczególności, na podstawie:

- 1) Ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich z dnia 13 maja 2016 r.;
- 2) Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 r.;
- 3) Ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r.;
- 4) Kodeksu karnego;
- 5) Kodeksu postępowania karnego;
- 6) Kodeksu postępowania cywilnego;
- 7) Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- 8) Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia z dnia 6 września 2023r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta";
- 9) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO).

II. CEL I ZAKRES POLITYKI OCHRONY DZIECI

1. Polityka stanowi uniwersalny zbiór kodeksów, zasad, procedur postępowania w celu ograniczenia krzywdzenia dzieci, a w przypadku ich wystąpienia odpowiednich działań interwencyjnych. Dotyczą one wszystkich osób poniżej 18 roku życia.
2. Przy podejmowaniu decyzji w każdej sytuacji z udziałem dziecka, która w niniejszym dokumencie nie została opisana, dobro dziecka powinno stanowić decydujące kryterium oceny.
3. Zasada dobra dziecka oznacza, że wszystkie decyzje i działania muszą być podejmowane z uwzględnieniem szeroko pojętego interesu dziecka.

4. Interes dziecka powinien być nadrzędny, wymagający priorytetowego traktowania w porównaniu z interesem innych osób fizycznych i prawnych.
5. Polityka stanowi ramy zapewniające, że dzieci są chronione podczas uczestniczenia w zajęciach i organizowanych obozach.
6. Polityka obejmuje zarówno działania zapobiegawcze mające na celu zminimalizowanie szans na wystąpienie krzywdy, jak i działania służące temu, aby zapewnić, w przypadku pojawienia się podejrzenia, że spotkają się one z odpowiednią reakcją właściwego podmiotu.
7. Polityka dotyczy w szczególności następujących osób: instruktorów, innych pracowników, wolontariuszy, rodziców, podmiotów współpracujących, opiekunów i wychowawców obozowych, ew. personelu pomocniczego, małoletnich.

III. ZASADY POLITYKI OCHRONY DZIECI

Tworząc STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNIICH przed krzywdzeniem w „Ketys Capital Sp. z o.o. kierujemy się następującymi zasadami:

- 1) **działamy w najlepszym interesie dzieci** - każde działanie związane z dzieckiem lub dziećmi musi uwzględniać w pierwszej kolejności ich najlepsze interesy;
- 2) **prawa dzieci są szanowane i promowane** - dziecko to każdy człowiek w wieku poniżej 18 roku życia. Każde dziecko może udział w zajęciach za zgodą rodziców i ma prawo do ćwiczeń w bezpiecznym, zintegrowanym środowisku, wolnym od wszelkich form krzywdzenia, molestowania i wykorzystywania. Każda forma krzywdzenia narusza prawa dziecka i nie będzie tolerowana;
- 3) **postanowienia Polityki będą stosowane wobec wszystkich dzieci** - bez dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne, narodowe lub społeczne, płeć, niepełnosprawność, język, religię, poglądy polityczne lub jakąkolwiek inną opinię, majątek, urodzenie lub jakikolwiek inny status, orientację seksualną lub z jakiegokolwiek innego powodu;
- 4) **kiedy dzieci są pod naszą opieką, mamy obowiązek je chronić, bez wyjątku;**
- 5) **wszystkie problemy są zgłaszane i niezwłocznie rozpatrywane zgodnie z określonymi procedurami**, ustawodawstwem krajowym, oraz z uwzględnieniem przede wszystkim najlepszego interesu dziecka;
- 6) **przejrzystość i otwartość jest kluczowa w bezpieczeństwie i ochronie dzieci** – krzywdzenie może się rozwijać, gdy pracownicy, w tym instruktorzy opiekunowie, wychowawcy, ale i dzieci, rodzice nie czują się zdolni do zgłaszania swoich podejrzeń, obaw;
- 7) **wszystkie obawy, podejrzenia dotyczące bezpieczeństwa i ochrony dzieci powinny być traktowane poważnie** - w razie potrzeby należy podjąć odpowiednie kroki w celu zabezpieczenia dziecka, włącznie z przekazaniem sprawy do organów ścigania i podmiotów zajmujących się ochroną dzieci;
- 8) **w zakresie ochrony dzieci konieczna jest współpraca całego personelu.**

IV. DEFINICJE

Ilekroć w POLITYCE OCHRONY DZIECI jest mowa o:

- 1) **organizatorze, podmiocie, organizacji, klubie, ośrodka** – należy przez to rozumieć Ketys Capital Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie organizujący treningi, zawody lub obozy dla małoletnich; Ketys Capital Sp. z o.o. organizuje zajęcia dla dzieci w Warszawie
- 2) **Polityce** – należy przez to rozumieć POLITYKĘ OCHRONY DZIECI I MŁODZIEŻY w Ketys Capital Sp. z o.o., przyjętą i podlegającą wdrożeniu i stosowaniu;
- 3) **dziecku, małoletnim** – należy przez to rozumieć osobę która nie ukończyła 18 lat uczestnicząca w treningach i obozach ośrodka;
- 4) **instruktorze** – należy przez to rozumieć osobę prowadzącą praktyczne lub teoretyczne, zorganizowane, grupowe lub indywidualne zajęcia, podczas obozu treningowego lub jakiegokolwiek zorganizowanego wydarzenia;
- 5) **opiekunie** – należy przez to rozumieć każdą osobę dorosłą, która towarzyszy dzieciom podczas wyjazdu na obozy, która bierze na siebie odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa i realizację celów planowanego wydarzenia;
- 6) **pracownikach, personelu** – należy przez to rozumieć osoby zatrudnione w Ketys Capital Sp. z o.o. ale i współpracowników, trenerów, instruktorów, opiekunów, kierowników na obozach, wychowawców, współpracujących w inne formie, wolontariuszy, osoby z którymi zostały zawarte umowy cywilnoprawne;
- 7) **rodzicach** – należy przez to rozumieć rodziców, a także prawnych i faktycznych opiekunów dziecka oraz osoby (podmioty) sprawujące pieczę zastępczą nad dzieckiem;
- 8) **danych osobowych** – należy przez to rozumieć pojedyncze informacje lub zbiory danych o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej;
- 9) **ochrona danych osobowych** – należy przez to rozumieć zabezpieczenie tych danych przed ich utratą, wyciekiem lub niepożądanym dostępem przez podmioty, które nimi dysponują, tj. najczęściej trenerów, instruktorów kluby. Ochrona polega także na niedopuszczeniu do sytuacji, aby te dane były przetwarzane przez osoby niemające do tego upoważnienia;
- 10) **krzywdzeniu dziecka** – należy przez to rozumieć każde działanie wobec dziecka prowadzące do fizycznej lub emocjonalnej krzywdy, w tym niegodziwego traktowania, przemocy, wykorzystywania, a także każde zaniechanie prowadzące do zaniedbania lub braku reakcji na podstawowe potrzeby dziecka. Działanie lub zaniechanie, które krzywdzi dziecko (innymi słowy, dana osoba może znęcać się nad dzieckiem bezpośrednio, lub może być pośrednio odpowiedzialna za znęcanie się, ponieważ nie zapobiegła

skrzywdzeniu dziecka przez inną osobę). Może mieć miejsce osobiście lub online. Maltretującym dziecko, dzieci mogą również krzywdzić inne dzieci, zwłaszcza w odniesieniu do znęcania się;

- 11) **prokuraturze** – należy przez to rozumieć prokuraturę rejonową właściwą wg miejsca zaistnienia przestępstwa;
- 12) **sądzie opiekuńczym** – należy przez to rozumieć Sąd Rejonowy, Wydział Rodziny i Nieletnich właściwy z uwagi na miejsce zamieszkania dziecka;
- 13) **przestępstwie** – należy przez to rozumieć w szczególności przestępstwa określone w Kodeksie karnym;
- 14) **przemocy domowej** – należy przez to rozumieć zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej;
- 15) **zagrożeniu dobra dziecka** – należy przez to rozumieć przypadki, w których istnieją uzasadnione powody do podejrzenia, że uczeń może być narażony na jakiegokolwiek formy zaniedbania, przemocy domowej czy inne trudne do zdefiniowania sytuacje. Katalog możliwych sytuacji będących zagrożeniem dobra dziecka jest otwarty.

Ilekoć w niniejszym dokumencie jest mowa o instruktorze, opiekunie, małoletnim, dziecku, pracowniku w męskiej formie, tyczy się to obu płci.

V. KOORDYNATOR DS. STANDARDÓW OCHRONY MAŁOLETNIICH

1. Ketys Capital Sp. z o.o. powołuje **Koordynatora ds. standardów ochrony małoletnich**, zwanego dalej Koordynatorem.
2. Celem powołania Koordynatora jest zapewnienie kontaktu, doradztwa, wsparcia we wdrażaniu Polityki i powiązanych procedur, w tym prawidłowego reagowania na incydenty.
3. Koordynator jest odpowiedzialny za wdrożenie Polityki, przyjmowanie zgłoszeń, przeprowadzanie postępowań wyjaśniających i udzielanie wsparcia małoletnim.
4. Nie mniej jednak wszyscy zaangażowani w organizacji są współodpowiedzialni za realizację tych działań w celu zapewnienia bezpieczeństwa podopiecznym, w szczególności instruktorzy i opiekunowie na obozach.
5. Dane kontaktowe Koordynatora powinny być znane wszystkim osobom pracującym w podmiocie, a także rodzicom i dzieciom. Z Koordynatorem można skontaktować się osobiście 604 466 156 lub pisząc e-maila pod adres: poczta@kravwawa.pl
6. Do zadań Koordynatora należy, w szczególności:
 - 1) zapewnienie pracownikom, w tym instruktorom i innym osobom pracującym z dziećmi wsparcia,
 - 2) prowadzenie Kart interwencji,

- 3) doradztwo i reprezentowanie podmiotu w zakresie ochrony małoletnich;
- 4) ocenę Polityki w celu zapewnienia jej dostosowania do aktualnych potrzeb oraz zgodności z obowiązującymi przepisami,
- 5) reagowanie na sygnały naruszenia Polityki,
- 6) przyjmowanie zgłoszeń o poprawkach do Polityki (w szczególności od małoletnich, rodziców, pracowników, w tym instruktorów);
- 7) proponowanie zmian w Polityce,
- 8) przygotowanie pracowników do stosowania Polityki,
- 9) ustalenie potrzeb szkoleniowych,
- 10) ustalenie form prowadzenia szkoleń związanych ze standardami ochrony małoletnich,
- 11) szkolenie pracowników ze stosowania Polityki,
- 12) odbierania od pracowników oświadczenia o zapoznaniu się z Polityką i zobowiązaniu do jej stosowania.

VI. ZASADY ZWIĄZANE Z OCHRONĄ DZIECI PODCZAS TRENINGÓW LUB OBOZÓW, W TYM Z ZAPEWNIENIEM NOCLEGU

6.1 Nadzór w czasie wyjazdów

1. Liczba uczestników wycieczki pozostających pod opieką jednego wychowawcy wycieczki nie może przekraczać 20 osób.
2. W przypadku grupy z dziećmi do 10 roku życia oraz grupy mieszanej, w której są dzieci do 10 roku życia, liczba uczestników wycieczki pozostających pod opieką jednego wychowawcy wycieczki nie może przekraczać 15 osób.
3. Na liczbę opiekunów powinny mieć wpływ następujące kryteria:
 - 1) wiek dzieci;
 - 2) stopień rozwoju psychofizycznego;
 - 3) stan zdrowia;
 - 4) specyfika aktywności oraz warunki, w jakich będzie się ona odbywać.
4. Przed organizacją wyjazdu lub obozu w tym z zapewnieniem noclegu, należy zdecydować o niezbędnym poziomie nadzoru, biorąc pod uwagę wiek i liczbę uczestników.
5. Gdy dzieci mają szczególne potrzeby, może być wymagany dodatkowy nadzór i wsparcie.
6. Zawsze, przy każdej aktywności podczas wyjazdu lub obozu, są co najmniej dwie dorosłe osoby nadzorujące. Jeśli coś się stanie, np. dziecko musi zostać zabrane do szpitala, druga osoba dorosła może nadal nadzorować resztę dzieci. Jeśli są dostępni opiekunowie płci męskiej i żeńskiej, ważne jest określenie różnych ról i obowiązków każdego z nich, np. dotyczące nadzoru w szatniach i wchodzenia do pokoi.
7. Kodeks postępowania dla opiekunów podczas wyjazdów lub obozów stanowi załącznik nr 1 do Polityki.

6.2. Korzystanie z szatni i łazienek

1. Czynnikiem ryzyka są wspólne pomieszczenia, takie jak szatnie i łazienki.
2. Ogólne zasady korzystania z szatni i łazienek stanowią załącznik nr 2 do Polityki.

VII. ZASADY ZWIĄZANE Z OCHRONĄ DZIECI W INTERNECIE

1. W celu minimalizowania ryzyka naruszeń wobec dzieci w przestrzeni internetowej należy uświadomić dorosłym oraz dzieciom możliwość wystąpienia takich zagrożeń oraz wprowadzić ogólne zasady prewencyjne.
2. Ogólne zasady bezpieczeństwa online określa załącznik nr 3 do Polityki.
3. Organizator zajęć odbiera zgody na przetwarzanie wizerunku oraz jego rozpowszechnianie.
4. Przykłady zagrożeń online dla bezpieczeństwa dzieci i ich praw:
 - 1) niezgodne z prawem przetwarzanie danych osobowych, np. nazwiska, adresów email lub numerów telefonu;
 - 2) kontakt z dorosłymi z bezprawnymi lub wątpliwymi zamiarami;
 - 3) wysyłanie obraźliwych lub w inny sposób nieodpowiednich materiałów;
 - 4) dręczenie i prześladowanie online, cyberprzemoc, cyberstalking (wykorzystywanie Internetu do nękania);
 - 5) grooming (uwodzenie dzieci przez Internet) w celu wykorzystywania seksualnego.
5. Podejrzenia w tym zakresie powinny budzić następujące sytuacje:
 - 1) jeżeli w jakimkolwiek momencie wykorzystanie zdjęcia lub dołączonych do niego informacji wydaje się nieodpowiednie, należy zgłosić krzywdzenie;
 - 2) każdy, kto zachowuje się w sposób, który może być postrzegany jako nieodpowiedni w odniesieniu do filmowania lub fotografowania dzieci lub korzystania z mediów społecznościowych należy to zgłaszać;
 - 3) w stosownych przypadkach, podejrzenia powinny być również zgłaszane na policję.

VIII. ZASADY OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

1. Dane osobowe małoletniego podlegają ochronie na zasadach określonych w ustawie z dnia 10 maja 2018r. o ochronie danych osobowych oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).
2. Uczestnictwo dzieci w zajęciach w formie treningów, obozów itp. wymaga każdorazowej zgody rodziców, w tym na przetwarzanie ich danych osobowych, oraz danych rodziców.

3. Pracownik ma obowiązek zachowania tajemnicy danych osobowych, które przetwarza oraz zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych przed nieuprawnionym dostępem.
4. Dane osobowe dziecka są udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.

IX. ZASADY BEZPIECZNYCH RELACJI MIĘDZY DZIEĆMI A PRACOWNIKAMI ORAZ INNYMI DZIECI

9.1. Kodeksy postępowania – zasady ogólne

1. Wprowadza się kodeksy postępowania, które określają oczekiwane zachowania. Kodeks nie jest listą nakazów i zakazów, a wspólnym zestawem uzgodnionych i akceptowalnych zachowań, które pomagają tworzyć i utrzymywać pozytywne, przyjazne i bezpieczne środowisko dla dzieci.
2. Z kodeksem postępowania powinna zapoznać się i podpisać go każda osoba prowadząca aktywność z dziećmi.
3. Akceptując kodeks postępowania pracownik w tym, instruktor oświadcza, że nie ma żadnych powodów do podejrzeń, obaw dotyczących jego angażowania się w aktywność dzieci polegającej na rekreacji ruchowej o specjalności samoobrona.

9.2. Kodeks postępowania dla instruktorów i innych osób pracujących z dziećmi

1. Pracując z dziećmi instruktor powinien być dla nich wzorem zarówno na zajęciach jak i poza nimi. Wszystkie osoby pracujące z dziećmi powinny mieć świadomość zasad, wytycznych i dobrych praktyk, których przestrzeganie im w tym pomoże.
2. Kodeks postępowania jest przekazany na adres e-mail instruktora i innych osób pracujących z dziećmi.
3. Kodeks postępowania dla instruktorów i innych osób pracujących z dziećmi określa załącznik nr 4 do Polityki.

9.3. Kodeks postępowania dla opiekunów podczas wyjazdów lub obozów

1. Poza oczekiwanymi zachowaniami wskazanymi w Kodeksie postępowania dla instruktorów i innych osób pracujących z dziećmi opiekunowie powinni stosować się do specjalnych reguł podczas wyjazdów z zapewnieniem noclegu.
2. Nadrzędną zasadą we wszystkich sytuacjach jest kierowanie się dobrem dziecka, a sposób, w jaki opiekunowie nadzorują dzieci, powinien być dostosowany do ich wieku i dojrzałości.
3. Nadzór, w szczególności podczas wyjazdów, musi być zapewniony przez co najmniej dwóch dorosłych opiekunów. Z jednej strony służy to przestrzeganiu tzw. ustalonych zasad, natomiast z drugiej strony zapewnia również ochronę przełożonym.

4. Kodeks postępowania dla opiekunów podczas wyjazdów lub obozów określa załącznik nr 1 do Polityki.

9.4. Kodeks postępowania dla dzieci

1. Wprowadza się Kodeks postępowania dla dzieci. Kodeks ten ma służyć jako przewodnik codzienny, treningowy lub obozowy.
2. Kodeks postępowania dla dzieci określa załącznik nr 5 do Polityki.

9.5. Zasady korzystania z szatni i łazienek: prywatność, bezpieczeństwo

1. Ogólne zasady korzystania z szatni i łazienek pozwolą zmniejszyć ryzyko niewłaściwego zachowania lub krzywdzenia zarówno dla dziecka, jak i dla dorosłych.
2. Zasady korzystania z szatni i łazienek: prywatność, bezpieczeństwo określa załącznik nr 2 do Polityki

X. ZASADY BEZPIECZNEJ REKRUTACJI PERSONELU

1. Źródło zagrożenia dla bezpieczeństwa dzieci może stanowić środowisko osób pracujących z dziećmi. W celu ograniczenia tego ryzyka, Polityka opisuje ścieżkę rekrutacji osób zajmujących się aktywnością dzieci, w tym instruktorów i opiekunów.
2. Celem bezpieczniejszej rekrutacji personelu jest podjęcie działań, które mają na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zatrudnienia niewłaściwej osoby.
3. Polityka wskazuje optymalną ścieżkę rekrutacji osób chcących pracować z dziećmi oraz narzędzia realizacji takiej rekrutacji.
4. Rekomendowana jest rekrutacja kandydatów na stanowiska pracy z dziećmi, która powinna obejmować 3 etapy.
5. Pierwszy etap odnosi się do określenia wymogów stawianych kandydatom do pracy, formy ogłoszenia na stanowisko oraz przeprowadzania rozmowy kwalifikacyjnej. Ogłoszenie powinno zawierać profil kandydata, czyli wymagane od kandydata umiejętności i doświadczenie, pozostające w związku z ochroną i bezpieczeństwem dziecka oraz wskazanie, że organizator i angażuje się w ochronę dzieci. Podczas rozmowy kwalifikacyjnej należy zadać co najmniej jedno pytanie dotyczące ochrony dzieci.
6. Drugi etap polega na weryfikacji osoby przed przyjęciem do pracy zgodnie z odrębnymi przepisami, tj. opiera się na złożeniu stosowanych dokumentów przez kandydata, skontrolowaniu tożsamości kandydata, posiadanych kwalifikacji i przeszłości karnej.
7. Ostatni etap polega na przekazaniu Polityki, właściwego kodeksu postępowania oraz odebrania oświadczenia o znajomość Polityki. – załącznik nr 7 do Polityki Każdy nowy pracownik powinien odbyć szkolenie z bezpieczeństwa i ochrony dzieci w terminie miesiąca od dnia zatrudnienia, w tym w szczególności znać Politykę i procedury z niej wynikające.

XI. PROCEDURY I ZASADY POSTĘPOWANIA W SYTUACJI WYSTĄPIENIA KRZYWDZENIA DZIECKA

11.1. Krzywdzenie

1. Celem podejmowanych działań jest ochrona dzieci przez podejmowanie działań w odpowiedzi na konkretne sygnały dotyczące dziecka lub dzieci, które mogą doznawać krzywdy lub są wykorzystywane.
2. Każdy pracownik, w tym instruktor musi umieć takie zdarzenia rozpoznać, zidentyfikować, zaklasyfikować i w odpowiedni sposób zareagować.
3. Nie należy ignorować sygnałów, które daje dziecko, ale też racjonalnie ocenić sytuację.
4. Reakcja personelu zawsze powinna mieć na uwadze dobro dziecka i jego ochronę również w środowisku pozatreningowym.
5. Niezwłocznie zgłaszać należy nie tylko krzywdzenie które stanowią przestępstwo, ale również zachowania, które mogą stanowić naruszenie Kodeksów postępowania przyjętych w Polityce.

11.2. Rodzaje form krzywdzenia

1. Wyróżnia się następujące rodzaje krzywdzenia na szkodę małoletnich:
 - 1) **przemoc fizyczna** - należy przez to rozumieć celowe fizyczne krzywdzenie dziecka i obejmuje wszelkie zachowania, w których użyta jest siła fizyczna i ma na celu spowodowanie pewnego stopnia bólu lub dyskomfortu, nawet niewielkiego. Obejmuje ono głównie bicie ręką lub narzędziem, ale może też polegać na przykład na uderzaniu, kopaniu, potrząsaniu, rzucaniu, drapaniu, szczypaniu, gryzieniu, przypaleniu lub łamaniu kości. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być złamania, siniaki, rany cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne.
Przykłady przemocy fizycznej:
 - a) *uderzanie dziecka przez instruktora ponieważ nie słucha, przeszkadza w treningu;*
 - b) *popychanie;*
 - c) *zachęcanie dzieci do agresywnej zabawy, bez względu na ryzyko zranienia siebie lub innych osób,*
 - 2) **przemoc emocjonalna, psychiczna lub werbalna** - przemoc emocjonalna ma miejsce, gdy osoba dorosła nieustannie krytykuje dziecko, grozi mu lub je wyklucza z pewnych aktywności, obniżając jego poczucie wartości. Instruktor czy opiekun na obozach to osoby znaczące w życiu dziecka, będące dla niego autorytetem sportowym i wzorem zachowania. Konstruktywna krytyka nie jest zabroniona. Konstruktywna krytyka jest ważna dla nauki, rozwoju i doskonalenia dzieci. Podobnie, żarty i śmiech pomagają tworzyć więzi między ludźmi i poczucie wspólnoty. Różnica pomiędzy przemocą psychiczną, a krytyką polega na tym, iż w przemocy psychicznej wykorzystywanie emocjonalne idzie za daleko. Krytyka przestaje być

motywująca, a żarty nie są śmieszne. Przemoc emocjonalna może ranić i powodować szkody, podobnie jak przemoc fizyczna.

Przykłady przemocy emocjonalnej, psychicznej lub werbalnej

- a) krzyczenie na dziecko i używanie języka agresywnego, ironicznego lub poniżającego w szczególności w sytuacjach wykonywania ćwiczeń w sposób nieprawidłowy;
- b) naśmiewanie się z dziecka i zachęcanie do tego innych uczestników zajęć;
- c) faworyzowanie w grupie, tak że niektóre dzieci czują się wykluczone;
- d) karanie nadmiernym wysiłkiem fizycznym.

- 3) **wykorzystywanie seksualne** - wykorzystywanie seksualne to każdy rodzaj kontaktu seksualnego między osobą dorosłą, a małoletnią, tj. młodszą niż 18 lat, a także między znacznie starszym dzieckiem, a młodszym dzieckiem. Niedopuszczalne jest także robienie nieprzyzwoitych zdjęć dzieciom, angażowanie dzieci w oglądanie takich zdjęć lub czynności seksualnych oraz zachęcanie dzieci do zachowywania się w sposób niewłaściwy seksualnie. Komentarze o charakterze seksualnym pod adresem innych osób są również formą wykorzystywania seksualnego. Nawet jeśli osoba poniżej 18 roku życia wyraża zgodę na czynność seksualną, to nadal zachowanie spełnia przesłanki wykorzystywania, z uwagi m.in. na możliwą nierównowagę relacji pomiędzy osobami zaangażowanymi, związaną z różnicą wieku, doświadczenia życiowego, czy też podporządkowaniem wynikającym z pełnionych funkcji. Jakakolwiek czynność seksualna z osobą poniżej 15 roku życia jest zawsze przestępstwem, nawet przy hipotetycznej „zgodzie” dziecka – taka zgoda nie ma mocy prawnej.

Przykłady wykorzystywania seksualnego:

- a) fotografowanie nagich lub przebierających się dzieci w szatni;
 - b) rozpoczęcie relacji seksualnej z małoletnim;
 - c) komentowanie tego, jak jest „dobrze rozwinięta” fizycznie dziewczynka trenująca;
 - d) wymaganie od dziecka kontaktu fizycznego wykraczającego poza potrzeby zajęć, twierdząc, że służy to dobru uczestnika.
- 4) **zaniedbanie** - ma miejsce, gdy dorosły nie zapewnia wystarczającego wsparcia emocjonalnego lub umyślnie i konsekwentnie nie zwraca uwagi na dziecko. Zaniedbanie występuje również wtedy, gdy nie zapewnia się dziecku realizacji podstawowych potrzeb, np. nie otrzymuje wystarczającej ilości jedzenia, ubrania, opieki medycznej lub nadzoru. Obejmuje ono również brak ochrony dziecka przed narażeniem na niebezpieczeństwo.

Przykłady zaniedbywania:

- a) brak wiedzy opiekunów, gdzie znajdują się dzieci podczas obozów lub turniejów wyjazdowych;
- b) niezapewnienie napojów lub niepozwalanie dzieciom na zaspokojenie pragnienia podczas treningu;

c) w celu dojazdu dzieci na treningi korzystanie z transportu, który nie spełnia wymogów bezpieczeństwa.

- 5) **prześladowanie** - przemoc dziecka wobec innego dziecka często jest nazywana prześladowaniem. Prześladowanie może przybierać różne formy. Obejmuje działania fizyczne, takie jak uderzanie, uszkodzenia lub kradzież mienia, aktywność online - obraźliwe wiadomości, komentarze, posty lub zdjęcia zamieszczane w mediach społecznościowych, akty słowne, takie jak przezywanie. Prześladowanie może być oparte na kryterium płci, pochodzenia etnicznego, seksualności, niepełnosprawności lub poziomie umiejętności sportowych. Prześladowanie może powodować znaczne szkody. Z tego powodu ważne jest, aby tworzyć atmosferę, w której wszyscy wiedzą, że prześladowanie nie jest i nie będzie tolerowane i należy na nie reagować, gdy tylko się rozpocznie;
 - 6) **cyberprzemoc** – należy przez to rozumieć niechciane, powtarzające się i celowe, agresywne zachowanie, zazwyczaj wśród rówieśników i może wiązać się z rzeczywistą lub postrzeganą nierównowagą sił. Może obejmować działania takie jak groźby, rozpowszechnianie plotki lub kłamstwa, atakowanie kogoś fizycznie lub werbalnie oraz celowe wykluczanie kogoś.
2. Wyróżnia się następujące okoliczności, w których podczas zajęć, treningów może dojść do naruszeń:
- 1) **kontuzje** - presja wywierana na dziecku może przyczynić się do wystąpienia uszkodzeń lub ich rozległości, gdy wykonuje to, co nie jest rozsądne lub właściwe ze względu na wiek i umiejętności. Także zachęcanie dzieci do trenowania w przypadku kontuzji jest zachowaniem, które nie powinno być akceptowane;
 - 2) **nacisk na wykonywanie ćwiczeń ponad siły dziecka** - wywieranie presji w celu osiągnięcia korzystnych wyników za wszelką cenę, może wywoływać szkody zarówno psychiczne, jak i fizyczne. Czasami presja osiągania wyników pochodzi od dorosłych, ale może mieć źródło w ambicjach dziecka lub jego rówieśników. W przypadku dzieci, wydajność nigdy nie powinna odbywać się kosztem radości z rozwoju, nie tylko fizycznego;
 - 3) **kontakty fizyczne** - niektóre okoliczności, takie jak przebieranie się w szatniach, kąpiel po treningu zwiększają ryzyko wystąpienia naruszeń. W takich sytuacjach dorosły nigdy nie powinien zostawać sam z dzieckiem ani nawet sam w obecności innego dziecka, z uwagi na bezpieczeństwo dzieci, ale także własne, gdyż dzieciom zdarza się konfabulować lub źle ocenić sytuację.
3. W przypadku obozów lub innych aktywności z dala od domu z zapewnieniem noclegu:

- 1) należy zapewnić odpowiedni nadzór nad małoletnimi; przy pracy z dziećmi zawsze powinny być obecne co najmniej dwie osoby dorosłe, aby uniknąć zaginięcia lub pozostawienia dzieci w niebezpiecznych sytuacjach.
- 2) innym czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę, czy środki transportu są bezpieczne, a miejsce noclegu położone w bezpiecznej okolicy.

11.3. Rozpoznawanie krzywdzenia

1. Nie należy bagatelizować znaków, które wysyła dziecko, na przykład, gdy dziecko:
 - 1) ma niewyjaśnione obrażenia fizyczne, w tym siniaki i rany, takie jak oparzenia papierosem, blizny po samookaleczeniu lub ból podczas chodzenia;
 - 2) cierpi na niewyjaśnione i często powracające choroby np. zaburzenia żołądkowe, trudności z jedzeniem;
 - 3) nagle zmienia zachowanie lub nastrój, np. staje się agresywne, wycofane lub nieśmiałe;
 - 4) unika pewnych sytuacji lub osób;
 - 5) staje się bardzo skryte np. przestaje dzielić się tym, co dzieje się w jego życiu lub nagle milknie, kiedy pojawiają się dorośli;
 - 6) stale mówi o sobie źle, np. że jest bezwartościowe lub bezużyteczne;
 - 7) wydaje się być odizolowane lub nie integruje się z innymi w zespole;
 - 8) mówi, że ono lub jego koledzy z grupy są wykorzystywani lub krzywdzeni.
3. Nie należy bagatelizować znaków w zachowaniu dorosłych, np. instruktora lub opiekuna na obozach, które to zachowania zostaną zaobserwowane lub zasłyszane. Zwróćmy szczególną uwagę, gdy instruktor lub opiekun:
 - 1) wyróżnia jedno lub więcej dzieci, zarówno faworyzując, jak i karząc;
 - 2) dąży do osiągnięcia wyniku, nie zważając na to, czy dziecko jest szczęśliwe i ma dobre samopoczucie;
 - 3) wyraża się negatywnie i krytycznie wobec dziecka;
 - 4) używa nieodpowiedniego języka, np. omawia wygląd fizyczny dziecka w sposób seksualny;
 - 5) używa wulgaryzmów w obecności dzieci;
 - 6) nie troszczy się o dzieci, co robią lub gdzie przebywają;
 - 7) nie postępuje zgodnie z wytycznymi i kodeksami postępowania, m.in. Kodeksem dla instruktorów i innych osób pracujących z dziećmi.
4. Podstawy podejrzenia krzywdzenia mogą istnieć gdy:
 - 1) otrzymamy relację od osoby, która widziała wykorzystywane dziecko.
 - 2) zaobserwujemy lub otrzymamy dowody, takie jak niewyjaśnione obrażenia fizyczne lub zachowanie, które może być konsekwencją krzywdzenia, np. dziecko jest wycofane i bardzo spokojne, kiedy zazwyczaj takie nie jest.
 - 3) dziecko wskaże (lub ujawni), że było maltretowane. Pamiętajmy, że dzieci rzadko mówią o tym, że są maltretowane i często nie wiedzą, co zrobić lub

gdzie udać się po pomoc. Dzieciom bardzo trudno jest mówić o możliwym krzywdzeniu, dlatego należy być czujnym w wychwytywaniu oznak.

5. Możliwość znęcania się nad dzieckiem powinna być rozważona, jeśli wydaje się, że dziecko doznało podejrzanego urazu, którego nie można wytłumaczyć. Należy to również rozważyć, jeśli dziecko wydaje się być strapione bez wyraźnego powodu lub wykazuje uporczywe problemy behawioralne, których nie miało wcześniej. Możliwość wykorzystania dziecka powinna również być brana pod uwagę, jeśli dziecko wykazuje niezwykle lub lękowe reakcje na pewne osoby, takie jak instruktor albo jego rodzice czy opiekunowie.
6. Oznaki wykorzystywania mogą być fizyczne, behawioralne lub rozwojowe. Poniżej znajduje się lista niektórych wskaźników znęcania się, ale nie jest ona wyczerpująca

Krzywdzenie fizyczne	
Wskaźniki fizyczne • Zadrapania • Ślady ugryzień lub siniaki • Oparzenia, np. papierosowe • Nielezione urazy	Wskaźniki behawioralne • Tendencje do samookaleczania • Ciągłe próby ucieczki • Agresja lub wycofanie • Strach przed powrotem do domu • Nieuzasadniony strach przed dorosłymi
Krzywdzenie emocjonalne	
Wskaźniki fizyczne • Nagłe zaburzenia mowy • Moczenie i brudzenie łóżka • Oznaki samookaleczenia • Słabe relacje z rówieśnikami	Wskaźniki behawioralne • Zachowanie wymagające uwagi • Kołysanie, ssanie kciuka • Strach przed zmianami • Chroniczna ucieczka
Zaniedbywanie	
Wskaźniki fizyczne • Ciągły głód • Narażenie na niebezpieczeństwo, brak nadzoru • Nieodpowiednie/niewłaściwe ubranie • Niedostateczna higiena • Nielezione choroby	Wskaźniki behawioralne • Zmęczenie, bezradność • Słabe relacje z rówieśnikami • Niskie poczucie własnej wartości • Kompulsywne kradzieże, zebranie
Krzywdzenie seksualne	
Wskaźniki fizyczne • Dziecko może skarżyć się na bolesność, ból lub krwawienie w swoich "częściach intymnych" • Składanie propozycji seksualnych dorosłym	Wskaźniki behawioralne • Depresja • Nieodpowiedni język i/lub wiedza seksualna • nieadekwatna do wieku • Składanie propozycji seksualnych dorosłym

• lub innym dzieciom • Ból przy oddawaniu moczu • Trudności w chodzeniu lub siedzeniu • Anoreksja/bulimia • Nadużywanie substancji/narkotyków	• lub innym dzieciom • Niska samoocena • Strach przed ciemnością • Niechęć do zbliżania się do kogokolwiek

- Obowiązkiem personelu nie jest decydowanie o tym, czy doszło do złej praktyki (sytuacje, kiedy potrzeby dzieci nie są traktowane priorytetowo, co powoduje, że ich dobro i bezpieczeństwo jest zagrożone) lub krzywdzenia, ale obowiązkiem jest zgłaszanie wszelkich podejrzeń do Koordynatora lub do odpowiednich organów.
- Informacje ujawniane przez dzieci należy zawsze traktować poważnie. Należy natychmiast skontaktować się z odpowiednimi instytucjami (policja, pogotowie), jeśli dziecko jest w bezpośrednim niebezpieczeństwie.
- Jeśli dziecko sugeruje, że chce powiedzieć „sekret” lub ujawnić informacje, które sugerują, że jest zagrożone lub było wykorzystywane, ważne jest, aby:
 - zachować spokój i nie okazywać szoku lub niedowierzania;
 - uważnie słuchać, co mówi, oraz zaoferować pocieszające wypowiedzi, zwłaszcza gdy dziecko ujawnia krzywdzenie seksualne, na przykład: "Przykro mi, że to się stało", "To nie twoja wina".
 - nie zadawać szczegółowych, dociekliwych lub prowadzących pytań;
 - powiedzieć dziecku, że potraktuje się to, co zostało powiedziane poważanie;
 - wyjaśnić, co zamierzasz zrobić (w zależności od wieku dziecka może to być pytanie o rodzaj pomocy i z czym zaangażowaniem dziecko czułoby się komfortowo);
 - powiedzieć dziecku, że nie można utrzymać tego w tajemnicy, ale informacje będą przekazane dalej tylko po to, aby zapewnić mu bezpieczeństwo;
 - nie zadawaj pytań, z wyjątkiem pytań o wyjaśnienia;
 - nie składaj obietnic dotyczących poufności, których nie możesz dotrzymać;
 - nie zakładaj, że ktoś inny podejmie niezbędne działania;
 - nie lekceważ, nie wykazuj skrajnych reakcji, np. złość, szok, przerażenie itp.;
 - nie wyciągaj pochopnych wniosków, nie spekuluj, nie oskarżaj kogokolwiek;
 - nie wydawaj osądów na temat domniemanego sprawcy;
 - nie próbuj badać ujawnionej sytuacji we własnym zakresie.
- Przypadki **złej praktyki** mogą mieć miejsce, kiedy potrzeby dzieci nie są traktowane priorytetowo, co powoduje, że ich dobro i bezpieczeństwo jest zagrożone. Przykłady niewłaściwych praktyk obejmują:
 - podejmowanie niewystarczającej dbałości o unikanie urazów (np. poprzez nadmierny lub nieodpowiedni trening w stosunku do wieku, dojrzałości, doświadczenia i umiejętności zawodników);
 - niezgłaszanie zachowań, które mogą narażać na szwank dobro dziecka i pozwalanie na niezgłaszanie niepokojących praktyk;

- 3) ciągle okazywanie przychylności lub ignorowanie niektórych dzieci;
 - 4) używanie agresywnego, wulgarnego języka i zakazanych substancji w obecności dzieci;
 - 5) wielokrotne ignorowanie wytycznych dotyczących zdrowia i bezpieczeństwa lub niepodejmowanie regularnych ocen ryzyka, co może narażać dzieci na ryzyko narażenia (np. niezapewnienie, że sprzęt, transport lub obiekty są odpowiednie do celu, bezpieczne w użyciu i dostępne);
 - 6) brak kwestionowania i zgłaszania złych praktyk może prowadzić do powstania środowiska, w którym może dojść do krzywdzenia.
11. Pewne zachowania powinny zwrócić uwagę i stanowić podstawę do podjęcia działań w celu poprawy bezpieczeństwa, ochrony, ewentualnie do zgłoszenia naruszeń. Przykładowe czynniki ryzyka krzywdzenia w czasie **treningów samoobrony**:
- 1) potencjalne sytuacje ryzyka: szatnie, prysznice, jazda samochodem, nocowanie, wyjazdy;
 - 2) tolerancja dla znęcania się, w tym wśród rówieśników;
 - 3) wysoka tolerancja dla przemocy fizycznej i urazów;
 - 4) dominacja i nierówne relacje władzy, na przykład między instruktorami a małoletnimi;
 - 5) nieodpowiednie relacje dorosły-dziecko i nadużywanie pozycji zaufania;
 - 6) dyskryminacja i nierówność płci;
 - 7) dbanie o reputację i unikanie skandali, prowadzące do przemilczania incydentów lub niezgłaszania ich, co czasem prowadzi do kontynuacji krzywdzenia.

XII. PLAN WSPARCIA MAŁOLETNIEGO PO UJAWNIENIU KRZYWDZENIA

1. Jest to proces wymagający szczególnej uwagi i wrażliwości, a jego głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i dobrostanu dziecka.
2. Najważniejsze elementy, które należy wziąć pod uwagę:
 - 1) **szybka i wrażliwa reakcja**: po ujawnieniu krzywdzenia, konieczna jest natychmiastowa i empatyczna reakcja, ważne jest, aby dziecko poczuło się bezpiecznie i wiedziało, że jest słuchane i brane poważnie;
 - 2) **ocena sytuacji**: przeprowadzenie szczegółowej oceny sytuacji, w tym okoliczności krzywdzenia, potrzeb dziecka i dostępnych zasobów wsparcia, niezależnie od procedury zgłoszenia krzywdzenia do uprawnionych organów i wyjaśnienia sytuacji wewnątrz organizacji;
 - 3) **zaangażowanie specjalistów**: w procesie wsparcia powinny uczestniczyć w zależności od potrzeb różne osoby, np. psychologowie, a w razie potrzeby także lekarze;
 - 4) **tworzenie indywidualnego planu wsparcia**: opracowanie planu wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb małoletniego, z uwzględnieniem jego wieku, doświadczeń, sytuacji rodzinnej i stanu zdrowia;

- 5) **zapewnienie bezpieczeństwa:** priorytetem jest zapewnienie bezpiecznego środowiska dla małoletniego w ramach ośrodka;
 - 6) **wsparcie psychologiczne i emocjonalne:** zapewnienie dostępu przez wskazanie instytucji z oferty której można skorzystać do wsparcia emocjonalnego, aby pomóc dziecku uporać się z traumą i jej skutkami (np. Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej);
 - 7) **zaangażowanie rodziny:** włączenie do planu wsparcia rodziny dziecka, o ile jest to możliwe i bezpieczne, rodzina może potrzebować wsparcia w zrozumieniu sytuacji i w odpowiednim reagowaniu na potrzeby dziecka;
 - 8) **edukacja i informacja:** edukowanie małoletniego i jego rodziców na temat praw dziecka, dostępnych ścieżek wsparcia, a także sposobów radzenia sobie ze skutkami krzywdzenia;
 - 9) **monitorowanie i ocena planu wsparcia:** regularna ocena postępów w realizacji planu wsparcia, z możliwością jego dostosowania w miarę zmiany potrzeb i okoliczności;
 - 10) **prywatność i poufność:** ochrona prywatności małoletniego i zapewnienie poufności wszystkich informacji związanych z sytuacją.
2. Każdy przypadek krzywdzenia jest unikalny, a plan wsparcia musi być dostosowany do indywidualnej sytuacji dziecka. Ważne jest, aby w całym procesie priorytetem były dobrostan i potrzeby małoletniego.

XIII. OBOWIĄZEK POWIADOMIENIA O PRZEMOCY STOSOWANEJ WOBEC DZIECKA

1. Kodeks postępowania karnego w art. 304 § 1 określa, że każdy kto dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję. Mimo, że za niezgłoszenie podejrzenia popełnienia przestępstwa nie grozi żadna kara, za wyjątkiem wyraźnie prawem przewidzianych szczególnych sytuacji, jest to moralny obowiązek każdego praworządnego człowieka.
2. Kodeks karny w art. 240 § 1 wskazuje, że kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120-124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 148a, art. 156, art. 163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3-5, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej w art. 12 ust. 1 określa, że osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy domowej, niezwłocznie zawiadamiają o tym policję lub prokuratora. Natomiast zgodnie z ust. 2, osoby będące

świadkami przemocy domowej powinny zawiadomić o tym policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

4. Kodeks postępowania cywilnego art. 572 § 1 określa że każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy, a § 3 że na wniosek osoby lub instytucji sąd opiekuńczy informuje o wszczęciu postępowania z urzędu lub braku podstaw do jego wszczęcia z urzędu.
5. Przyjęte przez Radę Ministrów na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, rozporządzenie z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” określa sposób postępowania wobec przemocy domowej, w tym przemocy wobec dzieci.

XIV. OSOBY I PODMIOTOWE KONTAKTOWE WS. KRZYWDZENIA

1. Koordynator – instruktor Szymon Gębicki – tel.: 604 466 156, e-mail: poczta@kravwawa.pl
2. Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka - telefon: 0 800 12 12 12 (numer bezpłatny).
3. Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży prowadzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę - telefon: 116 111 – numer bezpłatny.
4. Telefon dla rodziców, nauczycieli i innych profesjonalistów pracujących z dziećmi oferujących poradnictwo prawne i psychologiczne w zakresie interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka, a także pomocy psychologicznej dziecku przeżywającemu trudności prowadzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę: 800 100 100 (numer bezpłatny).
5. Komitet Ochrony Praw Dziecka – telefon: 22 626 94 19
6. Najbliższy ośrodek pomocy społecznej: Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Targówek m.st. Warszawy, ul. św. Wincentego 87, 03-291 Warszawa telefon: 22 277 02 50
7. Policja – telefon: 997
8. Numer alarmowy: 112

XV. PROCEDURY INTERWENCYJNE

15.1. Procedury interwencji – zasady ogólne

1. W przypadku powzięcia podejrzenia, że dziecko jest krzywdzone lub zgłoszenia takiej okoliczności przez dziecko, rodzica lub inną osobę trzecią każdy pracownik, w tym instruktor ma obowiązek poinformować o tym Koordynatora. Informacja może mieć formę pisemną lub elektroniczną. Informacja w formie

pisemnej lub wydruk wiadomości należy złożyć do indywidualnej teczki spraw małoletnich w stosunku do których zostały podjęte działania wynikające z Polityki., którą prowadzi Koordynator.

2. Interwencja prowadzona jest przez Koordynatora.
3. Jeżeli zgłoszono krzywdzenie ze strony Koordynatora wówczas interwencja prowadzona jest przez inną osobę wskazaną przez Ketys Capital Sp. z o.o..
4. Do udziału w interwencji można zaprosić specjalistów, w szczególności psychologów i pedagogów, celem skorzystania z ich pomocy przy rozmowie z dzieckiem, o ile ich obecność będzie służyła ochronie najlepszego interesu dziecka.
5. Koordynator informuje rodziców o obowiązku zgłoszenia podejrzenia krzywdzenia dziecka do odpowiedniej instytucji (prokuratura/policja, sąd opiekuńczy, ośrodek pomocy społecznej).
6. Jeżeli będzie taka konieczność, Koordynator wspólnie z przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o. składa zawiadomienie o podejrzeniu krzywdzenia dziecka do instytucji wskazanych w punkcie poprzedzającym - zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa do prokuratury/policji, wniosek o wgląd w sytuację dziecka do ośrodka pomocy społecznej, wniosek o wgląd w sytuację rodziny do sądu rodzinnego. Kluczowa jest treść pisma, a nie jego tytuł bądź forma.
7. Z przebiegu każdej interwencji Koordynator sporządza Kartę interwencji, której wzór stanowi załącznik nr 6 do Polityki.
8. Wszyscy pracownicy ośrodka, które powzięły informację o krzywdzeniu dziecka lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy, wyłączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.
9. W przypadku gdy podejrzenie zagrożenia bezpieczeństwa dziecka zgłosili rodzice dziecka, a podejrzenie to nie zostało potwierdzone, należy o tym fakcie poinformować rodziców dziecka na piśmie.
10. W przypadku podejrzenia, że życie dziecka jest zagrożone lub grozi mu ciężki uszczerbek na zdrowiu należy niezwłocznie poinformować odpowiednie służby (policja, pogotowie ratunkowe), dzwoniąc pod numer 112 lub 999 (pogotowie). Poinformowania służb dokonuje osoba, która pierwsza powzięła informację o zagrożeniu i następnie informuję o tym fakcie Koordynatora.

15.2. Krzywdzenie ze strony pracownika (instruktora, opiekuna obozowego, itd.)

1. W przypadku gdy zgłoszono krzywdzenie dziecka przez **pracownika** organizacji (w szczególności instruktora, opiekuna na obozie), osoba ta zostaje natychmiast odsunięta od wszelkich form kontaktu z dziećmi (nie tylko dzieckiem pokrzywdzonym) do czasu wyjaśnienia sprawy.
2. Koordynator przeprowadza rozmowę z dzieckiem i innymi osobami mającymi lub mogącymi mieć wiedzę o zdarzeniu i o sytuacji osobistej (rodzinnej,

zdrowotnej) dziecka. Koordynator stara się ustalić przebieg zdarzenia, ale także wpływ zdarzenia na zdrowie psychiczne i fizyczne dziecka. Ustalenia są spisywane w Karcie interwencji (załącznik nr 6 do Polityki).

3. Koordynator organizuje spotkanie/a z opiekunami dziecka, którym przekazuje informacje o zdarzeniu oraz o potrzebie/możliwości skorzystania ze specjalistycznego wsparcia, w tym u innych organizacji lub organów.
4. W przypadku, gdy wobec dziecka popełniono przestępstwo Koordynator wspólnie z przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o. składa zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa we właściwej miejscowo jednostce policji lub prokuratury.
5. W przypadku, gdy pracownik dopuścił się wobec dziecka innej formy krzywdzenia niż popełnienie przestępstwa na jego szkodę, Koordynator powinien zbadać wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności wysłuchać pracownika podejrzewanego o krzywdzenie, dziecko oraz innych świadków zdarzenia.
6. W sytuacji gdy naruszenie dobra dziecka jest znaczne, w szczególności gdy doszło do dyskryminacji lub naruszenia godności dziecka, należy rozważyć rozwiązanie stosunku prawnego z osobą, która dopuściła się krzywdzenia, lub zarekomendować takie rozwiązanie zwierzchnikom tej osoby. Jeżeli osoba, która dopuściła się krzywdzenia, nie jest bezpośrednio zatrudniona przez ośrodek, lecz przez podmiot trzeci, wówczas należy zarekomendować zakaz dopuszczania tej osoby do zajęć/treningów organizowanych w organizacji a w razie potrzeby rozwiązać umowę z instytucją współpracującą.

15.3. Krzywdzenie rówieśnicze

1. W przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka przez inne dziecko przebywające w organizacji lub miejscach odbywania się treningów, zajęć, obozów należy przeprowadzić rozmowę z dzieckiem podejrzewanym o krzywdzenie oraz jego rodzicami, a także oddzielnie z dzieckiem poddawany krzywdzeniu i jego rodzicami. Ponadto należy porozmawiać z innymi osobami mającymi wiedzę o zdarzeniu. W trakcie rozmów należy dążyć do ustalenia przebiegu zdarzenia, a także wpływu zdarzenia na zdrowie psychiczne i fizyczne dziecka krzywdzonego. Ustalenia są spisywane w Karcie interwencji (załącznik nr 6 do Polityki). Dla dziecka krzywdzącego oraz krzywdzonego sporządza się oddzielne Karty interwencji.
2. Wspólnie z rodzicami dziecka krzywdzącego należy opracować plan naprawczy celem zmiany niepożądanych zachowań.
3. Z rodzicami dziecka poddawanego krzywdzeniu należy opracować plan zapewnienia mu bezpieczeństwa, włączając w ten plan sposoby odizolowania go od źródeł zagrożenia.
4. W trakcie rozmów należy upewnić się, że dziecko podejrzewane o krzywdzenie innego dziecka samo nie jest krzywdzone przez rodziców, innych dorosłych bądź

inne dzieci. W przypadku potwierdzenia takiej okoliczności należy podjąć interwencję także w stosunku do tego dziecka.

5. Jeżeli osobą podejrzaną o krzywdzenie jest dziecko w wieku od 13 do 17 lat, a jego zachowanie stanowi czyn karalny, należy ponadto poinformować właściwy miejscowo sąd opiekuńczy lub policję poprzez pisemne zawiadomienie. Za złożenie zawiadomień odpowiedzialny jest Koordynator wspólnie z przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o..
6. Jeżeli osobą podejrzaną o krzywdzenie jest dziecko powyżej lat 17, a jego zachowanie stanowi przestępstwo, wówczas należy poinformować właściwą miejscowo jednostkę policji lub prokuratury poprzez pisemne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Za złożenie zawiadomień odpowiedzialny jest Koordynator wspólnie z przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o..

15.4. Krzywdzenie ze strony rodziców bądź przez inne osoby trzecie

1. W przypadku gdy zgłoszono krzywdzenie dziecka ze strony rodziców bądź przez osobę trzecią (obcą, bądź spokrewnioną), Koordynator przeprowadza rozmowę z dzieckiem i innymi osobami mającymi lub mogącymi mieć wiedzę o zdarzeniu i o sytuacji osobistej (rodzinnej, zdrowotnej) dziecka. Koordynator stara się ustalić przebieg zdarzenia, ale także wpływ zdarzenia na zdrowie psychiczne i fizyczne dziecka. Ustalenia są spisywane w Karcie interwencji (załącznik nr 6 do Polityki).
2. Koordynator organizuje spotkanie/a z opiekunami dziecka, którym przekazuje informacje o zdarzeniu oraz o potrzebie/możliwości skorzystania ze specjalistycznego wsparcia, w tym u innych organizacji lub służb.
3. W przypadku, gdy wobec dziecka popełniono przestępstwo Koordynator wspólnie z przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o. sporządza zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa i przekazuje je do właściwej miejscowo policji lub prokuratury.
4. W przypadku, gdy z przeprowadzonych ustaleń wynika, że opiekun dziecka zaniedbuje jego potrzeby psychofizyczne lub rodzina jest niewydolna wychowawczo (np. dziecko chodzi w nieadekwatnych do pogody ubraniach, opuszcza miejsce zamieszkania bez nadzoru osoby dorosłej), rodzina stosuje przemoc wobec dziecka (rodzic/inny domownik krzyczy na dziecko, stosuje klapsy lub podobne rodzajowo kary fizyczne), należy poinformować właściwy sąd opiekuńczy, jak i ośrodek pomocy społecznej o potrzebie pomocy rodzinie, gdy niespełnianie potrzeb wynika z sytuacji ubóstwa, bądź - w przypadku przemocy i zaniedbania – o konieczności wszczęcia procedury Niebieskiej Karty. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji instytucji, o których mowa w punktach poprzedzających.

XVI. SPOSÓB DOKUMENTOWANIA I ZASADY PRZECHOWYWANIA UJAWNIONYCH LUB ZGŁOSZONYCH INCYDENTÓW LUB ZDARZEŃ

Zasady i metody, które należy stosować przy dokumentowaniu i przechowywaniu informacji o ujawnionych lub zgłoszonych incydentach lub zdarzeniach zagrażających dobru małoletniego:

- 1) **dokładne i natychmiastowe dokumentowanie:** wszystkie incydenty powinny być dokumentowane natychmiast po ich ujawnieniu lub zgłoszeniu w Karcie interwencji. Dokumentacja powinna zawierać: dokładny opis zdarzenia, w tym data, czas, miejsce, osoby zaangażowane i świadkowie, opis reakcji podjętej w odpowiedzi na incydent oraz wszelkich podjętych działań naprawczych, wszelkie informacje przekazane organom zewnętrznym (np. policji). Koordynator prowadzi indywidualne teczki spraw małoletnich w stosunku do których zostały podjęte działania wynikające z Polityki.
- 2) **poufność:** informacje dotyczące incydentów muszą być przechowywane w sposób poufny, z dostępem ograniczonym do osób upoważnionych.
- 3) **zabezpieczenie danych:** dane powinny być przechowywane w bezpieczny sposób, aby zapobiec nieautoryzowanemu dostępowi, zniszczeniu lub utracie. To może obejmować: używanie zabezpieczonych systemów elektronicznych z odpowiednimi hasłami i szyfrowaniem, przechowywanie kopii papierowych w zamkniętych szafach lub w innych bezpiecznych miejscach.
- 4) **zgodność z przepisami o ochronie danych osobowych:** przechowywanie danych osobowych będzie się odbywało zgodnie z obowiązującymi przepisami o ochronie danych, oraz wewnętrznymi regulacjami.
- 5) **okres przechowywania:** wszystkie dokumenty dotyczące zgłoszeń, w tym informacje, zapisy postępowań, ustaleń i działań naprawczych oraz wszelkie dokumenty papierowe, oraz dokumentacja prowadzona w sposób elektroniczny, w tym w szczególności informacje zawierające dane osobowe potwierdzające przeprowadzone postępowanie w sprawie będą przechowywane w zabezpieczonym archiwum organizatora do momentu realizacji celu dla którego zostały zebrane, przy czym maksymalny okres nie może przekroczyć **5 lat**, chyba, że przepisy prawa w tym związane z prowadzonymi postępowaniami wymagają dłuższego okresu przechowywania.
- 6) **procedury postępowania i dostępu do dokumentacji:** dokumentacja dotycząca zgłoszeń może być udostępniana kierownictwu ośrodka lub innym osobom uprawnionym do przeprowadzania wewnętrznych postępowań wyjaśniających. Dokumentacja może zostać również udostępniana uprawnionym organom zewnętrznym np. Policja, Prokuratura, Sądy w sytuacji prowadzenia odpowiednich postępowań.
- 7) **szkolenie personelu:** pracownicy są odpowiednio przeszkoleni w zakresie dokumentowania i przechowywania informacji o incydentach, aby zapewnić, że procedury te są właściwie stosowane.

XVII. SZKOLENIE I EDUKOWANIE PERSONLEU

1. W celu wprowadzenia reguł określonych w Polityce w życie, informuje się o działaniach mających za zadanie ochronę dzieci. Obejmuje to szkolenia i przekazywanie informacji, aby wszyscy zaangażowani znali środki ochronne i zasady aktywności z dziećmi oraz ich znaczenie.
2. Zarówno przed objęciem funkcji instruktora lub opiekuna na obozach, jak i w czasie ich pełnienia, osoby te powinny uczestniczyć w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje nie tylko w zakresie pracy merytorycznej i wiedzy tzw. około treningowej, ale także z obszaru bezpieczeństwa i ochrony dzieci.
3. Komunikacja i podnoszenie świadomości są ważne zarówno dla osób, które pracują jako instruktorzy, ale także dla dzieci i ich rodziców. Dzieci i rodzice muszą być świadomi znaczenia działań podejmowanych przez podmiot, aby mieć pewność, że kwestia jest traktowana poważnie. Dzieci i rodzice muszą również wiedzieć, kiedy i gdzie zgłaszać swoje obawy, podejrzenia.
4. Na pierwszych zajęciach z daną grupą dzieci zawsze prowadzone jest wstępne szkolenie w zakresie Polityki w ośrodku,
5. Dla pracowników, w tym przede wszystkim instruktorów, organizowane są w miarę ustalonych potrzeb szkolenia, w tym z zakresu bezpieczeństwa dzieci.

XVIII. UDOSTĘPNIANIE POLITYKI OCHRONY DZIECI

1. przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o. zapewnia dedykowaną zakładkę na stronie internetowej <https://www.krawwawa.pl> , gdzie zamieszczony jest dokument Polityki (w tym jego wersja skrócona dla dzieci), jego aktualizacje i wszelkie materiały z możliwością ich pobrania.
2. Udostępnianie Polityki rodzicom oraz małoletnim jest kluczowym elementem w celu zaznajomienia się z nią i jej stosowania. Oto zasady i sposób, w jaki to się odbywa:
 - 1) Polityka jest udostępniona w salach należących do ośrodka szkoleniowego;
 - 2) rodzice są informowani o Polityce przy podpisywaniu dokumentów związanych ze zgłoszeniem dziecka na zajęcia lub poprzez komunikację elektroniczną,
 - 3) małoletni są informowani o Polityce i jej znaczeniu dla nich na pierwszych zajęciach z daną grupą przez instruktorów lub w trakcie obozu przez opiekunów (wychowawców, kierownika),
 - 4) włączanie informacji o Polityce do materiałów powitalnych dla nowych członków, przekazywanych rodzicom małoletnich drogą elektroniczną lub podczas zapisywania się na zajęcia.
3. Dla dzieci zostaje udostępniona skrócona wersja Polityki będąca odrębnym dokumentem zawierająca istotne informacje dla małoletnich.

4. Podczas zapisywania dziecka na szkolenia KRAV MAGI, rodzice są proszeni o zapoznanie się z Polityką i potwierdzenie jej zrozumienia i akceptacji przez podpisanie stosownego oświadczenia określonego w załączniku nr 7 do Polityki.
5. Ketys Capital Sp. z o.o. regularnie przypomina o Polityce i jej aktualizacjach. Będzie się to odbywało, w szczególności za pośrednictwem strony internetowej i kanałów informacyjnych przyjętych dla komunikacji z rodzicami małoletnich.

XIX. MONITORING I OCENA POLITYKI

1. Nie rzadziej niż raz na 2 lata ośrodek analizuje i ocenia wdrożone STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNIICH.
2. Polityka zawiera zestaw rekomendowanych narzędzi służących analizie wdrożonych procedur, zasad:
 - 1) ankieta dla pracowników dotycząca stosowania standardów ochrony małoletnich – załącznik nr 8 do Polityki;
 - 2) raport z monitoringu stosowania standardów ochrony małoletnich – załącznik nr 9 do Polityki.
3. Raport z monitoringu stosowania standardów ochrony małoletnich należy użyć do oceny standardów w celu zapewnienia ich dostosowania do aktualnych potrzeb oraz zgodności z obowiązującymi przepisami.
4. W celu mierzenia poziomu efektywności wprowadzanych regulacji w Polityce Koordynator na bieżąco prowadzi regularne wewnętrzne monitorowanie stosowanych kodeksów, zasad i procedur.
5. Podczas wewnętrznego monitorowania, należy dokonać też przeglądu dokumentacji, np. Kart interwencji. Wynik takiego monitoringu pomoże w zdiagnozowaniu obszarów wymagających poprawy lub dalszego rozwoju.
6. Koordynator powinien podzielić się doświadczeniem i przekazać zdobytą wiedzę kadrze instruktorskiej pracującej z dziećmi.

XX. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

POLITYKA wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

1. Każdy pracownik (w tym instruktor) ma obowiązek zapoznać się z POLITYKĄ a znajomość jej treści potwierdza własnoręcznym podpisem. Oświadczenie pracownika przechowuje się w części B akt osobowych lub odrębnej dokumentacji w przypadkach osób współpracujących w inne formie niż na podstawie umowy o pracę.
2. Oświadczenie pracowników o zapoznaniu się z Polityką i potwierdzeniu jej zrozumienia i akceptacji określa załącznik nr 7 do Polityki

Załączniki:

- Kodeks postępowania dla opiekunów podczas wyjazdów lub obozów stanowi załącznik nr 1 do Polityki.
- Ogólne zasady korzystania z szatni i łazienek stanowią załącznik nr 2 do Polityki.
- Ogólne zasady bezpieczeństwa online określa załącznik nr 3 do Polityki.
- Kodeks postępowania dla instruktorów i innych osób pracujących z dziećmi określa załącznik nr 4 do Polityki.
- Kodeks postępowania dla dzieci określa załącznik nr 5 do Polityki.
- Karta interwencji stanowi załącznik nr 6 do Polityki.
- Oświadczenie o zapoznaniu się z Polityką i potwierdzeniu jej zrozumienia i akceptacji określa załącznik nr 7 do Polityki
- Ankieta dla pracowników dotycząca stosowania standardów ochrony małoletnich – załącznik nr 8 do Polityki;
- Raport z monitoringu stosowania standardów ochrony małoletnich – załącznik nr 9 do Polityki.

Załącznik nr 1

Kodeks postępowania dla opiekunów podczas wyjazdów lub obozów

Opiekun podczas wyjazdu/obozu zobowiązuje się:

- 1) dbać o bezpieczeństwo i dobre samopoczucie dzieci.
- 2) komunikować się z rodzicami przed podróżą i podczas wyjazdu. Rodzice powinni znać wszystkie zasady obowiązujące podczas wyjazdu zarówno dzieci, jak i dorosłych.
- 3) uzgodnić lub potwierdzić wszystkie niezbędne informacje, takie jak cel podróży, zakwaterowanie, program, szczegóły treningów, wyposażenia i sprzętu treningowego oraz transportu, oraz upewnić się, że pojazdy są sprawne i bezpieczne.
- 4) sprawdzać, czy wszelkie zgody, formularze medyczne i oświadczenia zostały podpisane przez rodziców i dzieci. Zadbać o ubezpieczenie wyjazdu i zgłoszenie odpowiednim instytucjom.
- 5) pozyskać informacje co do szczególnych potrzeb dzieci, w tym wymagań medycznych, potrzeb w zakresie dostępu do opieki medycznej lub przyjmowania leków oraz uzyskać numery kontaktowe do rodziców.
- 6) pozyskać informacje co do wymogów dietetycznych dzieci, w tym alergii i nietolerancji pokarmowych.
- 7) zapewnić obecność lub dostępność kadry medycznej dla uczestników wyjazdu/obozu.
- 8) sprawdzić, czy dzieci mają wszelkie niezbędne dokumenty podróży lub dokumenty tożsamości.
- 9) dopilnować, aby wszystkie dzieci miały przy sobie numery alarmowe w trakcie podróży, np. wpisane w telefon komórkowy.
- 10) przebywać z dziećmi i być zawsze świadomym ich miejsca pobytu. Dzieci nie mogą pozostawać bez nadzoru, nawet przez krótki czas.
- 11) nie doprowadzać do opuszczenia grupy z dorosłymi, w tym członkami rodziny, chyba że zostało to wcześniej uzgodnione, a zgoda udzielona przez rodzica dziecka.
- 12) mieć świadomość co do fizycznych i emocjonalnych potrzeb dzieci oraz pomagać w ich zabezpieczeniu. Upewnić się, że dzieci wiedzą komu mogą zgłaszać swoje obawy, podejrzenia lub niewłaściwe zachowania.
- 13) przechowywać numery kontaktowe rodziców przez cały czas i niezwłocznie informować rodziców o wszelkich problemach.

- 14) zgłaszać wszelkie obawy, podejrzenia dotyczące bezpieczeństwa i dobrego samopoczucia dzieci do kierownictwa lub osoby wyznaczonej – odpowiedzialnej za bezpieczeństwo dzieci.
- 15) nie pozwalać dzieciom pozostać samemu na noc w pokoju osoby dorosłej (z wyjątkiem członków rodziny – za zgodą rodzica).
- 16) zadbać o odpowiednie rozlokowanie pokoi; cała grupa powinna mieszkać na jednym piętrze, a jeżeli to niemożliwe co najmniej jeden opiekun powinien mieszkać na każdym piętrze zajmowanym przez dzieci; osoby pełnoletnie nie powinny mieszkać z niepełnoletnimi.
- 17) dzieci i opiekunowie przebywają w osobnych pokojach ;przed wejściem do pokoi dzieci należy zapukać; Sytuacji, w których instruktorzy, opiekunowie są sami w pokoju z dzieckiem należy unikać. Jeśli nie jest to możliwe, drzwi powinny pozostać otwarte.
- 18) zadbać o brak dostępu do alkoholu, substancji niedozwolonych w miejscu przebywania.
- 19) zadbać o znajomość zasad i reguł podczas wyjazdu przez wszystkich uczestników, jak również procedur i dróg ewakuacyjnych.
- 20) w nagłym przypadku natychmiast kontaktować się z rodzicami dziecka i w razie potrzeby zwrócić się o pomoc medyczną.

Przyjmuję do wiadomości, iż nieprzestrzeganie tego kodeksu postępowania będzie skutkowało podjęciem odpowiednich działań. Może to oznaczać usunięcie z aktywności/wydarzenia na czas, gdy prowadzone jest dochodzenie i może skutkować postępowaniem dyscyplinarnym i/lub prawnym, zawieszeniem, utratą licencji, zwolnieniem, zgłoszeniem do odpowiednich organów.

Podpisując niniejszy kodeks, oświadczam, iż nie istnieją żadne powody i przeciwwskazania do mojej pracy z dziećmi.

Oświadczam, iż nie byłem/am karana/y za przestępstwo na szkodę dzieci oraz wskazane w art. 21 ust. 3 Ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich ani nie toczy się wobec mnie żadne postępowanie w tym zakresie. Nie został wobec mnie orzeczony zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów lub działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, uprawianiem sportu, opieką i kontaktem z dziećmi. Zobowiązuje się do natychmiastowego poinformowania bezpośredniego przełożonego na piśmie o postawieniu mi zarzutów lub wszczęciu jakiegokolwiek postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

Imię, nazwisko:

Podpis:

Data :

Załącznik nr 2

Ogólne zasady korzystania z szatni i łazienek

Ogólne zasady korzystania z szatni i łazienek pozwolą zmniejszyć ryzyko niewłaściwego zachowania lub krzywdzenia. Dzieci są szczególnie narażone w tych okolicznościach.

Ogólne zasady korzystania z szatni i łazienek:

- 1) należy sprawdzić, jakie są warunki sanitarne, oraz czy łazienki są przeznaczone do wyłącznego użytku dzieci, czy też są udostępniane publicznie;
- 2) jeżeli zarówno dorośli jak i dzieci korzystają z pryszniców lub toalet, powinno zapewnić się oddzielny dostęp do tych miejsc;
- 3) w przypadku zajęć koedukacyjnych muszą być dostępne osobne łazienki i szatnie;
- 4) należy zachęcać dzieci do dbania o higienę;
- 5) instruktorzy lub opiekunowie nie mogą przebierać się ani brać prysznica w tym samym czasie co dzieci korzystające z tych samych pomieszczeń, ani pod żadnym pozorem nie powinni przebierać się w obecności dzieci;
- 6) korzystanie z telefonów komórkowych lub sprzętu z funkcją nagrywania wideo przez instruktorów lub opiekunów nie powinno być dozwolone w szatniach;
- 7) instruktorzy lub opiekunowie, zwłaszcza płci przeciwnej, nie powinni znajdować się w szatni, gdy dzieci są rozebrane;
- 8) w sytuacjach, w których dzieci muszą dzielić łazienki lub szatnię z osobami dorosłymi, ryzyko należy zminimalizować poprzez oddzielnie przestrzemi lub wyznaczenie godzin tylko dla dzieci.
- 9) jeżeli dziecko czuje się niekomfortowo, przebierając się lub biorąc prysznic w miejscu dzielonym z grupą, nie należy wywierać na nim presji, aby to zrobiło;
- 10) jeśli dzieci z niepełnosprawnościami muszą korzystać z pomieszczeń, należy się upewnić, że są one dostępne i że dziecko i jego opiekun są zaangażowani w podejmowanie decyzji, czy i jak należy im pomóc. Upewnij się, że dziecko jest w stanie wyrazić zgodę na oferowaną pomoc;
- 11) w przypadku braku miejsca i możliwości przebrania się, dzieci i ich rodzice powinni być o tym poinformowani przed zajęciami, treningami ze wskazaniem, by dokonali alternatywnych ustaleń i zabrali odpowiednią dodatkową odzież.

Załącznik nr 3

Ogólne zasady bezpieczeństwa online

1. Należy zdawać sobie sprawę, że w mediach społecznościowych dodanie osoby jako znajomego lub obserwatora skutkuje możliwością zobaczenia przez nią wszystkiego, co zostało dotychczas opublikowane, chyba że wprowadzone są ograniczenia prywatności. W Internecie nic nie powinno być publikowane bez zgody osób objętych wpisem/zdjęciem/filmem/postem. Przy bezpośrednim komunikowaniu się z dziećmi drogą elektroniczną i publikowaniu komentarzy na portalach społecznościowych należy zwrócić uwagę, czy nie zagrażą dobru dziecka, nie wyrządzą mu krzywdy lub nie naruszają renomy ośrodka lub innego podmiotu.
2. Rekomenduje się w szczególności następujące zasady w celu bezpiecznego korzystania z obrazów:
 - 1) zakaz robienia zdjęć lub nagrywania filmów w szatni, łazience lub pokojach,
 - 2) obrazy publikowane w mediach społecznościowych nie powinny zawierać danych osobowych, które ułatwiają zidentyfikowanie dziecka (adres, numer telefonu, itp.),
 - 3) dzieci nie powinny być fotografowane w sposób poniżający lub prowokacyjny.
3. W świecie wirtualnym instruktorzy korzystający z osobistych mediów społecznościowych, nie powinni być w kręgu znajomych/obserwatorów z dziećmi. Zaleca się korzystanie z grupowych czatów, wysyłanie zbiorowych maili do rodziców lub za pośrednictwem strony organizatora zamiast stron osobistych, takich jak Facebook.
4. Wiadomości, zdjęcia lub filmy obraźliwe, dyskryminujące lub o charakterze seksualnym nigdy nie powinny być publikowane w Internecie. Taka publikacja może powodować pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub dyscyplinarnej. Wszelka komunikacja powinna odbywać się w miarę możliwości za pośrednictwem rodziców, chyba że uzgodniono inaczej.
5. W przypadku otrzymania wiadomości obraźliwych, dyskryminujących lub o charakterze seksualnym, należy to zgłosić Koordynatorowi. Nie należy usuwać wiadomości ani innych materiałów, dopóki Koordynator nie zostanie poinformowany, ponieważ mogą być wykorzystane jako dowody w sprawie.
6. Należy pamiętać, że istnieją szczególne ryzyka związane z używaniem nowych technologii, które mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa dzieci, w szczególności:
 - 1) dostęp i udostępnianie danych osobowych,
 - 2) udostępnianie lub publikowanie zdjęć lub nagrań bez zgody,
 - 3) przesyłanie treści obraźliwych lub nieodpowiednich,
 - 4) nękanie w sieci (cyberbulling),

- 5) uwodzenie dziecka przez dorosłych (grooming),
- 6) zbliżenie w celu wykorzystania seksualnego.
7. Zasadą powinna być komunikacja z dziećmi za pośrednictwem osób dorosłych, rodziców, zawsze kiedy jest to możliwe. W przypadku, kiedy nie jest to możliwe, należy uzyskać zgodę w/w osób oraz dziecka na komunikację bezpośrednią.
8. Osoby pracujące z dziećmi powinny przestrzegać następujących zasad:
 - 1) nie używać swoich prywatnych kont w mediach społecznościowych do publikowania informacji związanych z pracą z dziećmi. Wszelka komunikacja powinna być prowadzona poprzez oficjalne media społecznościowe Kravwawa - Ketys Capital Sp. z o.o.;
 - 2) dodać co najmniej dwie inne osoby dorosłe do zamkniętych grup służących komunikacji z dziećmi (np. Whatsapp, Facebook);
 - 3) nie komunikować się z dziećmi za pomocą prywatnego konta. Wszelka taka komunikacja powinna odbywać się poprzez kontakt z rodzicami;
 - 4) nie dodawać do znajomych ani nie obserwować dzieci w mediach społecznościowych za pośrednictwem prywatnego konta;
 - 5) nie publikować na swoich kontach prywatnych w mediach społecznościowych treści niewłaściwych lub naruszających dobra osobiste innych osób, mając na uwadze, że mogą być obserwowani przez dzieci.

Załącznik nr 4

Kodeks postępowania dla instruktorów i innych osób pracujących z dziećmi

Zobowiązuje się:

- 1) szanować godność i wartości wszystkich osób biorących udział w zajęciach, treningach, bez względu na ich wiek, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne, płeć, niepełnosprawność, język, religię, poglądy polityczne, status majątkowy, orientację seksualną, poziom umiejętności lub inne;
- 2) reagować i zgłaszać odpowiednim podmiotom obraźliwe, niewłaściwe, dyskryminacyjne zachowania oraz naruszenia Polityki;
- 3) doceniać wysiłek i uczestnictwo w zajęciach;
- 4) przestrzegać postanowień Polityki i stawiać dobro i bezpieczeństwo dzieci ponad wszystko;
- 5) dawać przykład swoim zachowaniem i być wzorem do naśladowania dla dzieci – obejmuje to niepicie alkoholu, niebranie narkotyków, nieużywanie niewłaściwego, rasistowskiego, homofobicznego lub innego dyskryminującego języka lub zajmowania takich postaw;
- 6) reagować na wszelkie formy zastraszania i nietolerancji wśród dzieci;
- 7) komunikować się z dziećmi w sposób konstruktywny, odpowiedni do ich wieku, nigdy ich nie upokarzając;
- 8) nie umniejszać wysiłków dzieci podczas treningów i nie obwiniać za niepowodzenia;
- 9) nie angażować dzieci do celów osobistych lub finansowych;
- 10) nie angażować się w żadne stosunki seksualne z żadnym dzieckiem, co obejmuje m.in. niestosowanie seksualnie sugestywnych lub dwuznacznych komentarzy i zachowań względem dziecka;
- 11) nie prowokować nieodpowiednich kontaktów z dziećmi, utrzymywać odpowiednie granice w kontaktach z dziećmi;
- 12) prowadzić zajęcia dostosowane do umiejętności i wieku dzieci;
- 13) współpracować m.in. z rodzicami, psychologami i lekarzami dla dobra każdego małoletniego;
- 14) współpracować z innymi instruktorami, opiekunami dla dobra każdego dziecka;
- 15) nie stosować w żadnym wypadku przemocy fizycznej i psychicznej, w tym kar cielesnych;
- 16) szanować prywatność dzieci, np. nie wchodzić pod prysznice i do szatni bez pozwolenia, nie otaczać dzieci osobistą opieką, której dzieci nie potrzebują;
- 17) przy każdej rozmowie o charakterze indywidualnym, niezależnie od tematu, zapewnić obecność innej osoby dorosłej lub na życzenie dziecka innego dziecka, a rozmowy takie przeprowadzać w otwartych pomieszczeniach;

- 18) unikać spędzania czasu z dziećmi na osobności, bez udziału innych dorosłych;
- 19) nie angażować się w niewłaściwe korzystanie z mediów społecznościowych, w tym nie wdawać się w prywatne rozmowy z dziećmi w mediach społecznościowych i nigdy nie zamieszczać komentarzy ani nie udostępniać zdjęć i filmów, które mogłyby zagrozić ich dobru lub wyrządzić im krzywdę;
- 20) nie publikować zdjęć, filmów ani innych informacji o dzieciach i ich rodzinach w osobistych mediach społecznościowych, np. na Facebooku lub stronach internetowych lub w mediach społecznościowych ośrodka, bez zgody zainteresowanych dzieci i ich rodziców;
- 21) dzielić się swoimi obawami dotyczącymi bezpieczeństwa i ochrony dzieci z Koordynatorem/przedstawicielem Ketys Capital Sp. z o.o.;
- 22) równoważyć potrzebę nadzoru z prawem dzieci do prywatności, np. nie ma konieczności obserwowania dzieci pod prysznicem;
- 23) być wyczulonym na wszelkie formy zastraszania lub zagrożenia wynikające z używania telefonów komórkowych przez dzieci np. do robienia zdjęć.

Przyjmuję do wiadomości, iż nieprzestrzeganie tego kodeksu postępowania będzie skutkowało podjęciem odpowiednich działań. Może to oznaczać usunięcie z aktywności/wydarzenia na czas, gdy prowadzone jest dochodzenie i może skutkować postępowaniem dyscyplinarnym i/lub prawnym, zawieszeniem, utratą licencji, zwolnieniem, zgłoszeniem do odpowiednich organów.

Podpisując niniejszy kodeks, oświadczam, iż nie istnieją żadne powody i przeciwwskazania do mojej pracy z dziećmi.

Oświadczam, iż nie byłem/am karana/y za przestępstwo na szkodę dzieci oraz wskazane w art. 21 ust. 3 Ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich ani nie toczy się wobec mnie żadne postępowanie w tym zakresie. Nie został wobec mnie orzeczony zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów lub działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, uprawianiem sportu, opieką i kontaktem z dziećmi. Zobowiązuje się do natychmiastowego poinformowania bezpośredniego przełożonego na piśmie o postawieniu mi zarzutów lub wszczęciu jakiegokolwiek postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

Imię, nazwisko:

Podpis:

Data:

Załącznik nr 5

Kodeks postępowania dla dzieci i młodzieży

Jako uczestnik zajęć:

- 1) wiem, że instruktorzy, opiekunowie są odpowiedzialni za moje bezpieczeństwo i dobro od czasu, gdy pod ich opiekę przekazują mnie rodzice dopóki nie wrócę do domu,
- 2) muszę zawsze postępować zgodnie z instrukcjami i radami instruktorów, opiekunów,
- 3) jeśli z jakiegoś powodu nie chcę podążać za grupą, zapytam opiekuna o pozwolenie i o miejsce, gdzie mogę przebywać. Poinformuję opiekunów, jeżeli jest coś, czego potrzebuję, aby móc wziąć udział w organizowanych zajęciach;
- 4) podczas obozów z noclegiem wiem, że będę dzielić pokój z innymi dziećmi, co wcześniej zostanie uzgodnione. Nie będę spać w żadnym innym pokoju.
- 5) będę na czas na wszystkie spotkania i zajęcia, nie będę się spóźniać.
- 6) będę przestrzegać zasad dotyczących własnego bezpieczeństwa, w tym:
 - a) nie będę spożywać alkoholu;
 - b) nie będę zażywać narkotyków lub innych substancji odurzających;
 - c) nie będę palić;
- 7) będę przestrzegać zasad bezpieczeństwa podczas ruchu pieszego;
- 8) będę przestrzegać zasad bezpieczeństwa na akwenach wodnych, w terenie górskim oraz w każdym innym miejscu, gdzie należy zachować szczególną ostrożność;
- 9) poinformuję opiekunów o jakichkolwiek problemach zdrowotnych, zmartwieniach, niepokoju lub obawach dotyczących bezpieczeństwa mojego lub innego dziecka;
- 10) będę szanować inne dzieci i pomagać im w pełni uczestniczyć w zajęciach, będąc wzorem do naśladowania. Będę dawać przykład, który obejmuje np. niespożywanie alkoholu, niezazywanie narkotyków i innych używek lub nieużywanie obraźliwego lub innego dyskryminującego języka;
- 11) będę szanować prawa, godność i wartość każdego uczestnika oraz innych zaangażowanych osób;
- 12) nie będę używać słów i wykonywać gestów prowokujących seksualnie;
- 13) nie będę uderzać ani w żaden inny sposób fizycznie atakować, osób biorących udział w zajęciach lub działać w jakikolwiek sposób, który mógłby zawstydzić, upokorzyć, zastraszyć, umniejszyć lub poniżyć inne dzieci;
- 14) będę szanować mojego instruktora, kolegów i koleżanki, innych instruktorów;
- 15) będę informować instruktorów o wszelkich kontuzjach i stanie zdrowia przed lub w trakcie zajęć;

- 16) nie będę znęcać się i nie będę wszczynać bójek czy celowo krzywdzić innych, jak np.:
- a) używanie podłych słów by ranić innych lub rozprzestrzeniać plotki na ich temat;
 - b) celowe wykluczanie kogoś;
 - c) używanie mediów społecznościowych w niewłaściwy sposób, np. umieszczanie złośliwych, krzywdzących komentarzy lub zdjęć w celu zranienia lub zasmucenia kogoś;
 - d) przeklinanie i mówienie brzydko o kimś, do kogoś;
 - e) walczenie fizycznie i ranienie innych;
- 17) będę zgłaszać nękanie, jeżeli zauważę, że zdarza się mnie lub komuś.

Biorąc udział w zajęciach rozumiem że mam prawo:

- 1) dobrze się bawić i rozwijać swoje umiejętności;
- 2) czuć się bezpiecznie i szczęśliwie;
- 3) być chronionym przed złym zachowaniem, ze strony dorosłych lub innych dzieci, które sprawiają, że czuję się niekomfortowo lub smutno;
- 4) rozmawiać i być wysłuchanym, zwłaszcza jeśli mam obawy lub nie czuję się bezpiecznie;
- 5) wiedzieć, gdzie udać się po pomoc lub z kim porozmawiać jeśli jestem przestraszony lub martwię się o coś;
- 6) być pod opieką, jeśli zdarzy się wypadek lub uraz.

Wiem, że jeżeli nie będę przestrzegać zasad kodeksu zachowania, moi rodzice zostaną o tym poinformowani i będę musiał pod opieką rodziców opuścić zajęcia/ obóz przed ich zakończeniem.

Imię, nazwisko dziecka:

Podpis dziecka:

Data:

Przeczytane, zrozumiane i wytłumaczone przez rodziców.

Imię, nazwisko rodzica:

Podpis:

Data:

Załącznik nr 6

KARTA INTERWENCJI

1. Data i miejsce zgłoszenie incydentu	
2. Małoletni którego dotyczy zgłoszenie	
3. Osoba/osoby podejrzane o krzywdzenie lub krzywdzące małego	
4. Opis rodzaju krzywdzenia lub podejrzenia krzywdzenia małego	
5. Dokładny opis zdarzenia, w tym data, czas, miejsce, osoby zaangażowane i świadkowie	
6. Opis reakcji podjętej w odpowiedzi na incydent oraz wszelkich podjętych działań naprawczych, wszelkie informacje przekazane organom zewnętrznym (np. policji prokuratury , pomocy społecznej, sądu, stwierdzeniu konieczności badania lekarskiego)	
7. Imiona i nazwiska oraz czytelne podpisy osób sporządzających Kartę interwencji	

Załącznik nr 7

....., dnia

.....
(imię i nazwisko rodzica. pracownika)

.....
(adres)

OŚWIADCZENIE

1. Oświadczam, że zapoznano mnie z „Polityką ochrony dzieci w Kravwawa - Ketys Capital Sp. z o.o.”
2. Potwierdzam jej zrozumienie i zobowiązuję się do jej przestrzegania.

.....
(podpis)

Załącznik nr 8 - Ankieta dla pracowników dotycząca stosowania standardów ochrony małoletnich

ANKIETA

dla pracowników dotycząca stosowania standardów ochrony małoletnich

Pytanie	Tak	Nie
Czy zna Pani/Pan dokument Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem?		
Czy zapoznała się Pani/Pan z treścią tego dokumentu?		
Czy stosuje Pani/Pan w swojej pracy zapisy tego dokumentu?		
Czy Pani/Pana zdaniem w ośrodku przestrzegana jest Polityka ochrony dzieci przed krzywdzeniem?		
Czy zaobserwowała Pani/Pan naruszenie zasad zawartych w Polityce ochrony dzieci przed krzywdzeniem przez innego pracownika, w tym instruktora?		
Czy potrafi Pani / Pan rozpoznawać objawy krzywdzenia dzieci?		
Czy potrafi Pani / Pan rozpoznawać czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci?		
Czy zna Pani / Pan prawne aspekty ochrony małoletnich?		
Czy potrafi Pani / Pan rozpoznawać przemoc rówieśniczą?		
Czy potrafi Pani / Pan rozpoznawać przemoc domową?		
Czy potrafi Pani / Pan rozpoznawać cyberprzemoc?		
Czy zna Pani/Pan zagrożenia w sieci?		
Czy stosuje Pani / Pan działania profilaktyczne przed krzywdzeniem? Jeżeli tak to jakie:		
Czy wie Pani/Pan jak reagować na objawy krzywdzenie dzieci?		
Czy wie Pani/Pan do kogo zgłaszać objawy krzywdzenie dzieci?		
Czy wie Pani/Pan kto odpowiada w podmiocie za zgłaszanie do Policji lub prokuratury zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa?		
Czy wie Pani/Pan kto odpowiada w podmiocie za zgłaszanie do sądu rodzinnego wniosku o wgląd w sytuacje rodziny?		
Czy Pani/Pana organizacja ma obowiązek stosowania procedury „Niebieskiej Karty”?		

Czy wie Pani/Pan gdzie w jednostce zostały udostępnione (fizycznie lub w sieci) dokumenty związane z Polityką ochrony dzieci przed krzywdzeniem?		
Czy wie Pani/Pan gdzie w jednostce zostały zamieszczone wersje skrócone Polityki dla małoletnich?		
Czy ma Pani/Pan jakieś uwagi/ poprawki/ sugestie dotyczące jest Polityki? Jeśli tak proszę wymienić:		
Czy ośrodek udostępnia dzieciom materiały edukacyjne (brozury, ulotki, książki) dotyczące ich praw, ochrony przed zagrożeniami przemocą i wykorzystywaniem?		
Czy uzyskała Pani /Pan dostęp do danych kontaktowych podmiotów zapewniających pomoc i opiekę w trudnych sytuacjach życiowych oraz do przydatnych informacji dotyczących możliwości podnoszenia umiejętności wychowawczych i ochrony dzieci przed krzywdzeniem?		
Czy w jednostce wyeksponowane są informacje dla dzieci na temat możliwości uzyskania pomocy w trudnej sytuacji, w tym numery bezpłatnych telefonów zaufania dla małoletnich?		
Czy przekazywała Pani/Pan rodzicom informacji o Polityce obowiązujące w ośrodku lub inne informacje dotyczące ochrony małoletnich przed krzywdzeniem? Jeżeli tak to jakie, oprócz Polityki ?		

Załącznik nr 9

**RAPORT Z MONITORINGU
STOSOWANIA STANDARDÓW OCHRONY MAŁOLETNICH
W POLITYCE OCHRONY DZIECI
Ketys Capital Sp. z o.o.**

za okres: od do

1. Osoba/osoby sporządzająca/e RAPORT

.....
.....
.....

2. Wykaz czynności podjętych przez osobę sporządzającą RAPORT w celu oceny standardów w celu zapewnienia ich dostosowania do aktualnych potrzeb oraz zgodności z obowiązującymi przepisami:

.....
.....
.....

3. Wnioski z przeprowadzonej oceny o której mowa w pkt 2:

.....
.....
.....

4. Wyszczególnienie załączników stanowiących składową część RAPORTU:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
(data i podpis osoby/osób sporządzające/ych RAPORT)

KODEKS DLA NAJMŁODSZYCH – ZASADY NA ZAJĘCIACH KRAV MAGA:

1. Zawsze pamiętaj, że instruktorzy i opiekunowie są po to, aby dbać o Ciebie i Twoje bezpieczeństwo. Kiedy jesteś pod ich opieką, oni robią wszystko, abyś czuł się bezpiecznie i komfortowo.
2. Zawsze staraj się słuchać tego, co mówią instruktorzy i opiekunowie. Oni wiedzą, co jest najlepsze dla całej grupy i pomogą Ci uniknąć niebezpieczeństw.
3. Jeśli czujesz się nieswojo lub nie chcesz robić czegoś z grupą, powiedz o tym opiekunowi. Oni zrozumieją i pomogą znaleźć najlepsze rozwiązanie.
4. Staraj się być zawsze na czas na zajęcia i spotkania. Punktualność to ważna cecha odpowiedzialnej osoby.
5. Pamiętaj, że niektóre rzeczy są niebezpieczne i szkodliwe dla zdrowia, jak alkohol, narkotyki czy papierosy. Nie bierz ich, aby być zdrowym i silnym.
6. Zawsze patrz w obie strony przed przejściem przez ulicę i stosuj się do zasad ruchu drogowego.
7. Jeśli masz jakieś problemy zdrowotne lub coś Cię martwi, zawsze powiedz o tym instruktorom. Oni są po to, aby Ci pomóc.
8. Szanuj innych i pomagaj im, aby wszyscy mogli dobrze się bawić i uczyć. Pokazuj innym, jak być dobrym kolegą.
9. Pamiętaj, że każdy ma takie same prawa i zasługuje na szacunek. Traktuj innych tak, jak sam chciałbyś być traktowany.
10. Nie używaj słów ani gestów, które mogą być nieodpowiednie lub sprawić, że ktoś poczuje się źle.
11. Nigdy nie wolno uderzać ani krzywdzić innych. Zawsze staraj się rozwiązywać problemy słowami, a nie pięściami.
12. Nie używaj brzydkich słów i nie rozprzestrzeniaj plotek. Pamiętaj, że każdy zasługuje na szacunek.
13. Jeśli widzisz, że ktoś jest nękanym lub źle traktowany, zgłoś to dorosłemu. To bardzo ważne, aby wszyscy czuli się bezpiecznie.
14. Masz prawo do dobrej zabawy i nauki nowych rzeczy. Zajęcia są po to, abyś mógł rozwijać swoje umiejętności i cieszyć się czasem spędzonym z innymi.
15. Powinieneś czuć się bezpiecznie i szczęśliwie. Jeśli coś Cię martwi lub sprawia, że czujesz się smutny, porozmawiaj o tym z kimś, komu ufasz.
16. Pamiętaj, że zawsze możesz poprosić o pomoc. Niezależnie od tego, czy potrzebujesz wsparcia, czy masz wątpliwości, zawsze jest ktoś, kto Ci pomoże.
17. Jeśli dojdzie do wypadku, nie martw się. Jesteś pod opieką i na pewno szybko otrzymasz pomoc.